

Jokaisella on oikeus osallistua paremman maailman rakentamiseen osana suurempaa joukkoa. Kuvassa Ruusuvuoren koulun kuudesluokkalaisia Eduskuntatalon portailla Helsingissä.

RADIKAALI TOIVO

utopiapedagogiikan tavoitteena

Ekokriisi on saanut nuoret ottamaan kantaa ja vaikuttamaan omaan ja yhteiseen tulevaisuuteen. Opettajat ja päätöksentekijät vaikuttavat kuitenkin olevan ymmällään, miten nuorten huoleen ja aktivismiin pitäisi reagoida. ▶

Korso Valittaa -kerholaiset juhlivat saavutustaan ponkaistuaan alulle muovien kierrätyksen Ruusuvuoden koululla.

Nuorten aktivoituminen vaikuttaisi tapahtuneen pikemminkin koulujen opetuksesta huolimatta kuin sen ansiosta (esim. **Dunlop** ym. 2021). **Paula Aholan** (2021) haastattelusta nuorista ilmastoaktiiveista vain pieni osa kertoi saaneensa oppilaitoksistaan tukea aktiivisilleen.

Aholan tutkimus on osa tutkimusprojektia *Konkreettien utopioiden pedagogiikka: Nuorten toimijuus ja ilmastoaktivismi opetuksessa*. Projektissa kysytään, miten oppilaitokset voisivat tukea nuorten aktiivista kansalaisuutta sekä halua ja kykyä toimia kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Kuvittelemaan ja kokeilemaan radikaalistikin

Hankkeessa tutkijat ja opettajat kehittävät utopia-pedagogiikkaa yhdessä nuorten ilmastoaktivistien ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Sen avulla nuoria tuetaan kyseenalaistamaan vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä kuvittelemaan ja kokeilemaan

radikaalistikin vaihtoehtoisia tapoja järjestää asiat uudella tavalla.

Ruusuvuoren koulun opettaja **Sanni Virtanen** on jo vuosia kehittänyt utopiapedagogiikkaa, jota hän kutsuu nimellä radikaalin toivon pedagogiikka. Sannin oppilaat ovat esimerkiksi vaikuttaneet ilmastoystävälliseen kouluruokailuun ja tyttöjen oikeuksiin Ugandassa sekä järjestäneet Palmuöljytön perjantai -tempauksen paikallisessa S-marketissa.

Sannille utopiassa ei ole kyse kaukaisesta ja valmiista asiasta. Hänelle utopia on matka, joka rakentuu yhdessä tehdessä. Opetus lähtee liikkeelle oppilaita lähellä olevista asioista, kuten siitä, miten puhumme toisillemme. Opetuksessa rakennetaan sellaista maailmaa, jossa oppilaat haluavat elää.

Uudelleen määritelty utopia

Sannin näkemys utopioista muistuttaa brittiläisen sosiologin, **Ruth Levitaksen** näkemystä. Levitas tuulettua kirjassaan *Utopia as method* (2013) ummehtuneita näkemyksiä utopiasta; utopia ymmär-

retään usein joko epärealistisena haihatteluna tai muiden väkivaltaisena pakottamisena valmiiksi tehtyyn muottiin.

Levitas määrittelee utopian uudelleen. Hänelle siinä ei ole kyse tavoitteesta, vaan menetelmästä, jossa esitetään ja tutkitaan vaihtoehtoja nykyisille tavoille järjestää asiat.

Keväällä 2021 Ruusuvuoren koulussa aloitettiin monivuotinen niittyprojekti, jossa ysiluokkalaiset ovat perustaneet koulun pihalle erikokoisia niittyjä. Projekti yhdistää ajatuksen kivasta koulun pihasta ymmärrykseen maailmaa uhkaavasta hyönteiskadosta. Tavoitteena on suojella lajien kirjoa.

Oppilaille sanoitetaan, että he voivat teoillaan saada paljon aikaan, vaikka muutosta ei voidakaan aina mitata. Ajatukset leviävät esimerkiksi silloin, kun ohikulkijat näkevät niityt ja pysähtyvät miettimään asiaa.

Projektin pitkä kesto tukee vaikuttavuutta. Sen aloittaneet ysiluokkalaiset ovat jo siirtyneet jatko-opintoihin, mutta nykyiset oppilaat jatkavat niittyprojektia siitä, mihin edelliset olivat jääneet. Myöhemmin on tarkoitus tehdä oppilaiden kanssa ohjeistuksia, joiden avulla muut koulut voivat perustaa omia niittyjä.

Nuorten vaikuttamista Korsosta käsin

Utopiapedagogiikka tukee yhteisöllistä oppimista. Niittyprojektissa koulun pihalle istutettiin kasveja

talkootyönä, johon osallistui projektiryhmän lisäksi muitakin oppilaita ja opettajia. Pihalle viritetty muurinpohjapannu houkutteli niitäkin oppilaita liittymään talkoisiin, jotka eivät yleensä osallistu tämän tyyppiseen toimintaan.

Utopiapedagogiikassa kehitetään oppilaiden valmiuksia vaikuttaa asioihin yhteiskunnassa. Ylälättäen kaupunki lähti tukemaan niittyprojektia. Niittyprojektiin saatiin mukaan kaupungin puutarhuri, jonka kanssa sovittiin työnjaosta oppilaiden ja kaupungin rakennusviraston välillä.

Sanni myös ihmettelee joka kerralla, miten hyvin ihmiset vastaavat sähköposteihin, kun kahdeksas- tai yhdeksäsluokkalaiset kertovat olevansa Korsosta ja haluavansa vaikuttaa maailmaan Korsosta käsin. Opettajan ei tarvitse edes löytää aikaa yhteydenottoihin tuntien ulkopuolella, kun sähköpostit kirjoitetaan oppilaiden kanssa yhdessä. Näin nuoretkin näkevät, miten voi ottaa yhteyttä ihmisiin ja saada liittolaisia vaikuttamistoiminnalle.

Kokoavasti utopiapedagogiikan avulla voidaan tukea nuoria, joilla on uusia ajatuksia ja ratkaisuja ilmaston kannalta kestävästä toimintamalleista. Koulutus ei voi olla enää aiemman kulttuurin siirtämistä nuorille, koska se on osoittautunut ilmaston kannalta kestävämmäksi.

TEKSTI: Antti Rajala ja Sanni Virtanen

Lue lisää Ruusuvuoren koulun toiminnasta ►

Sanni Virtanen on kuvataiteen lehtori ja ympäristökasvattaja Ruusuvuoren koulussa Vantaalla. ”Haluan löytää peruskoulun arjesta kohtia, joissa oppilaat ja opettajat voivat yhdessä rakentaa tulevaisuutta, jonka haluamme nähdä.”

Antti Rajala on Oulun yliopiston tutkija ja opettajakouluttaja. Hän johtaa Suomen Akatemian ja Maj ja Tor Nesslingin säätiön rahoittamaa *Konkreettien utopioiden pedagogiikka: Nuorten toimijuus ja ilmastoaktiivisuuden opetuksessa* -projektia. Twitter: @ConcreteUtopias

VIITTEET

Ahola, P. (2021). ”Me halutaan sanoa, et nyt on pakko” – nuoret ilmastoaktiivisina kansalaistoimijoina. Pro gradu -tutkimus. Itä-Suomen yliopisto. <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/25125?locale-attribute=fi>

Dunlop, L., Atkinson, L., Stubbs, J. E., & Diepen, M. T. V. (2021). The role of schools and teachers in nurturing and responding to climate crisis activism. *Children's Geographies*, 19(3), 291–299.

Levitas, R. (2013). *Utopia as method: the imaginary reconstitution of society*. Palgrave.